

Maatschappelijk beeld

Leven met het virus: korte en
lange termijn besluit- en
beleidsvorming

9 december 2021

RIVM en SCP

RIVM

- > Hoofdbevindingen van meest recente vragenlijstonderzoek
- > Specifiek de groep niet gevaccineerden
- > Lange termijn perspectief: samen leren leven met het virus

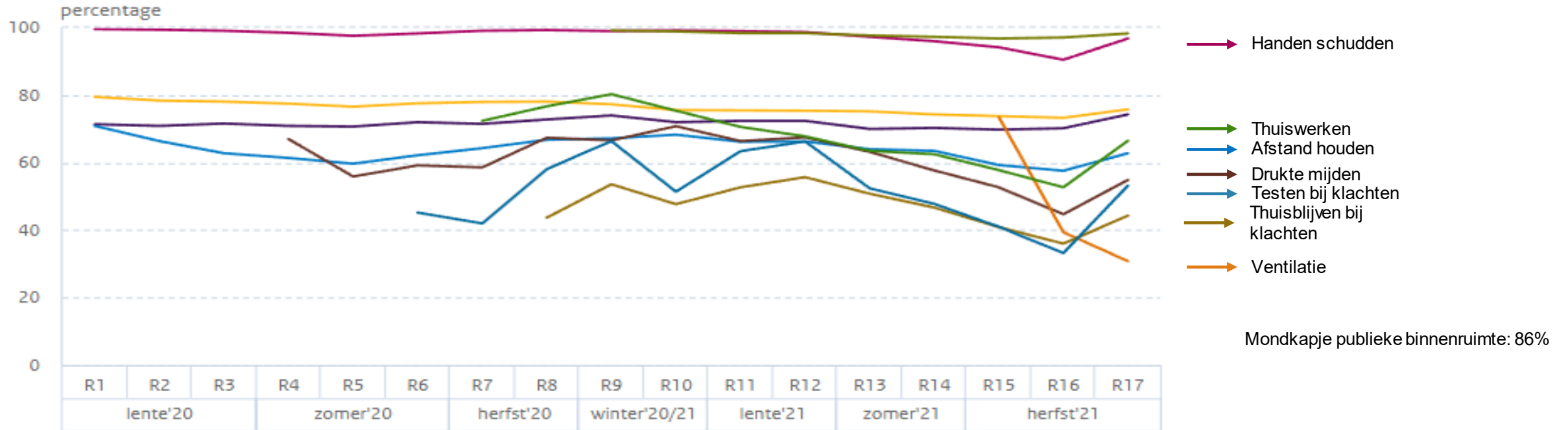
Hoofdbevindingen van 17e ronde vragenlijst

- › Forse toename in gevoel van dreiging van het virus
- › Minder sociale activiteit en mobiliteit, betere naleving gedragsregels
- › Toename in draagvlak voor maatregelen nu én over 6 maanden
- › Na lange verbetering weer een daling in welbevinden, met name onder jongeren
- › Vertrouwen in de overheid laagste punt tot nu toe (zal SCP verder toelichten)

Naleving gedragsregels

Verandering in het houden aan de (basis) gedragsregels

Ronde 1 t/m 17

- ✓ hoesten/niezen in elleboog (1)
- ✓ geen handen schudden (2)
- ✓ voldoende afstand houden van anderen (1)
- ✓ voor voldoende frisse lucht zorgen in woning (2)
- ✓ thuisblijven bij klachten (2)
- ✓ handen wassen als het nodig is (1)
- ✓ mondkapje in openbaar vervoer (2)
- ✓ niet op drukke plek geweest of elke keer omgek...
- ✓ thuiswerken (3)
- ✓ testen bij klachten (2)

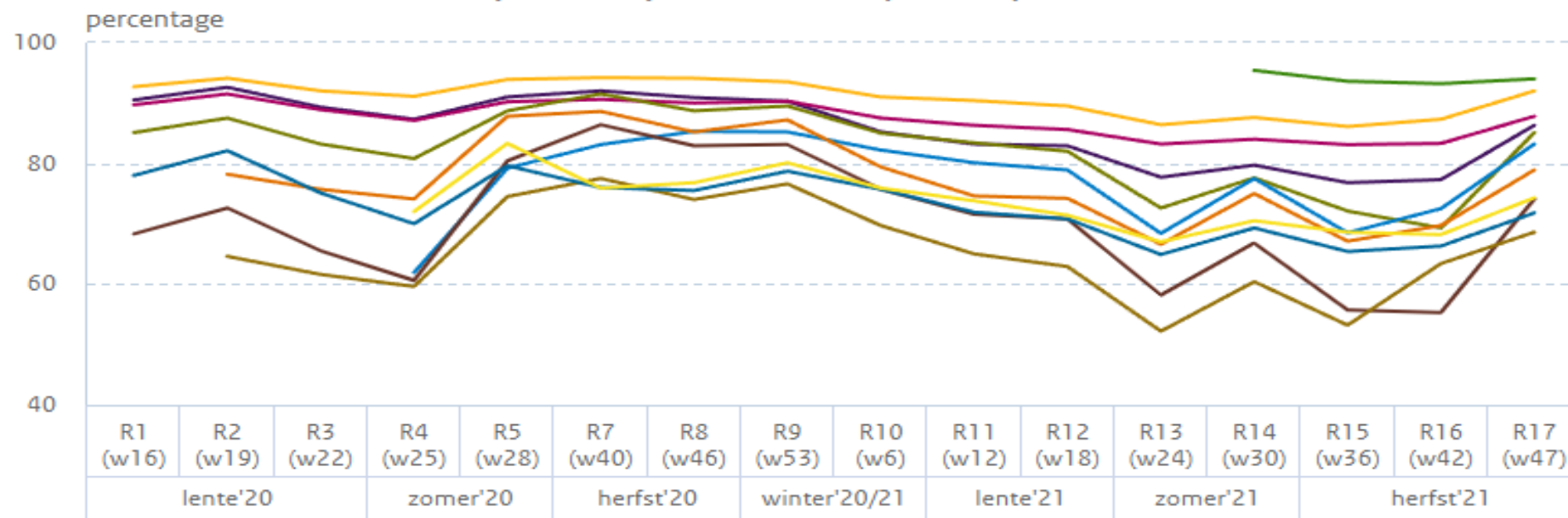
(1) % aantal keren, (2) % van deelnemers, (3) % van totaal werkuren

Draagvlak maatregelen over 6 maanden

Verandering in draagvlak

(helemaal) wel; Ronde 1 t/m 4, 6 t/m 17

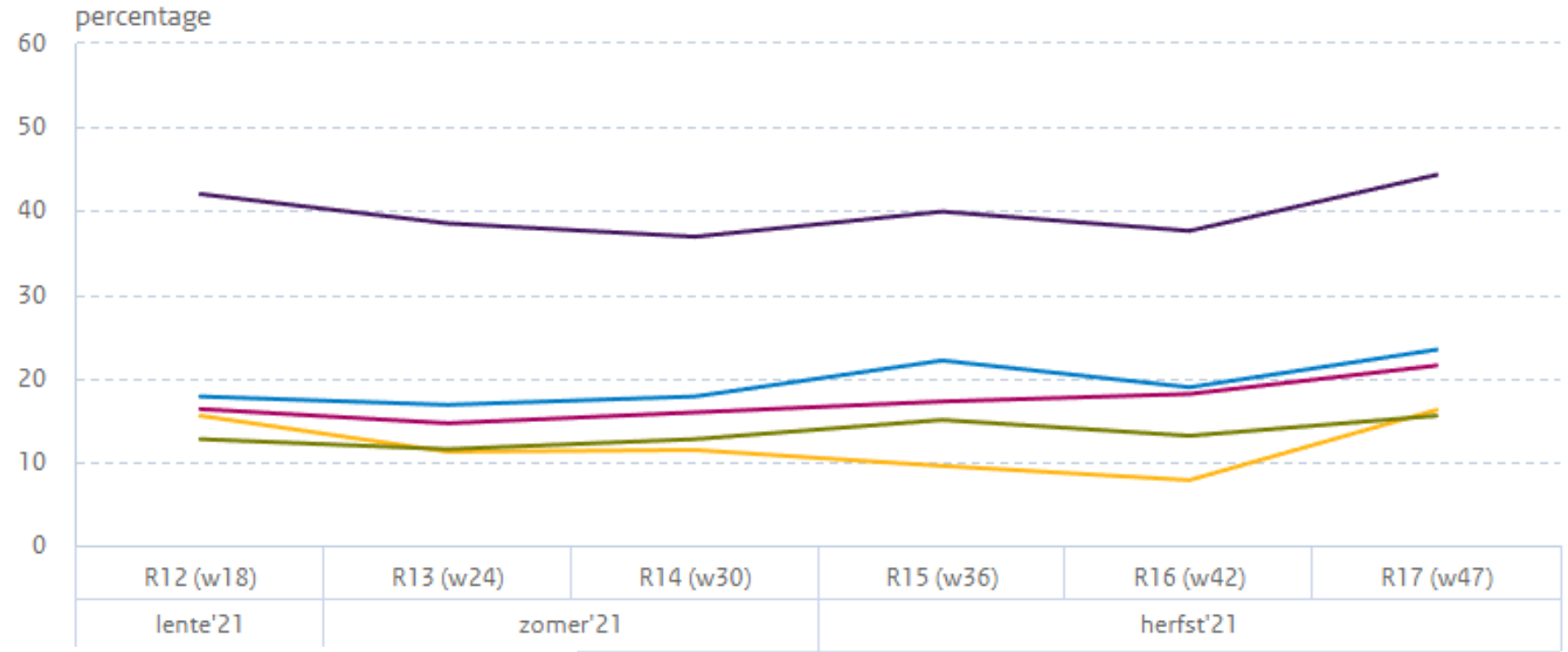
per ronde (R) en week (w)

- ✓ 20 seconden handen wassen
- ✓ papieren zakdoekjes gebruiken
- ✓ mondkapje in ov
- ✓ vermijd drukte
- ✓ thuiswerken
- ✓ testen bij klachten

- ✓ hoesten/niezen in elleboog
- ✓ geen handen schudden
- ✓ 1.5 meter afstand houden
- ✓ voor voldoende frisse lucht zorgen in woning
- ✓ in quarantaine gaan bij klachten

Corona moeheid

Verandering in coronamoeheid (Helemaal) mee eens; Ronde 12 t/m 17

- Ik ben het zat om over het coronavirus te horen
- Ik voel me gestrest doordat ik probeer alle maatregelen op te volgen
- Ik probeer van onderwerp te veranderen omdat ik er niet meer over wil praten
- Ik ben het beu om mezelf te beperken om de meest kwetsbaren te beschermen
- Ik heb steeds minder zin om tegen het coronavirus te vechten

Niet gevaccineerde deelnemers aan het onderzoek

- › Kleine groep deelnemers is niet gevaccineerd, neemt al wel langere tijd deel aan het RIVM onderzoek
- › Het betreft heterogene groep, verschil in mate van:
 - Verzet tegen dwang en reactie op druk van de overheid
 - Bescherming van de integriteit eigen lichaam/vertrouwen in eigen gezondheid
 - Twijfels over werking en bijwerkingen van het vaccin (op de lange termijn)
 - Geen vertrouwen in de overheid (overwegend zeer laag)
 - Kritiek op het coronabeleid
 - Al corona hebben gehad
 - Onderliggende aandoeningen of gezondheidsproblemen die van vaccineren weerhouden

(Midden) Lange termijn

Samen Leren leven met het virus

- Uitleggen hoe de afweging past in het (midden) lange termijn perspectief;
- Vertraging inbouwen in het maatregelenpakket en vasthouden aan basismaatregelen;
- De verwachte impact die een maatregel heeft op de verspreiding van het virus, op het welbevinden van mensen en op de betrokken branche;
- Ervaring op te blijven doen met het ondersteunen van mensen en branches om zich hiertoe te verhouden en tevens de basisregels te kunnen blijven volgen.

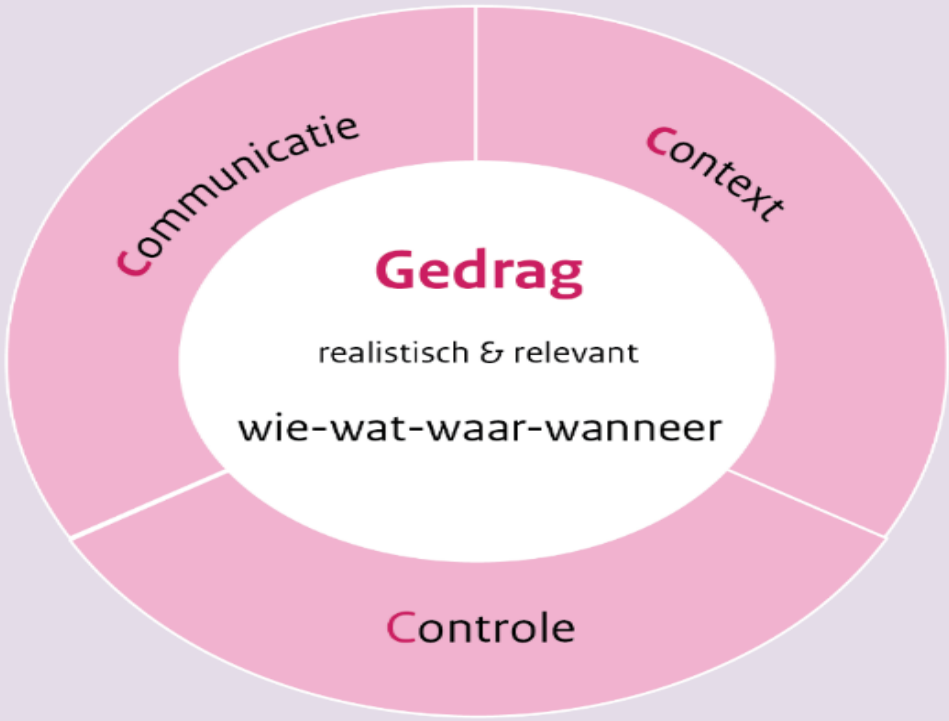

Veranderen & behouden gewenst gedrag is complex!

Gedrag beïnvloeden – 3C interventiemodel

agenderen
informereren
motiveren

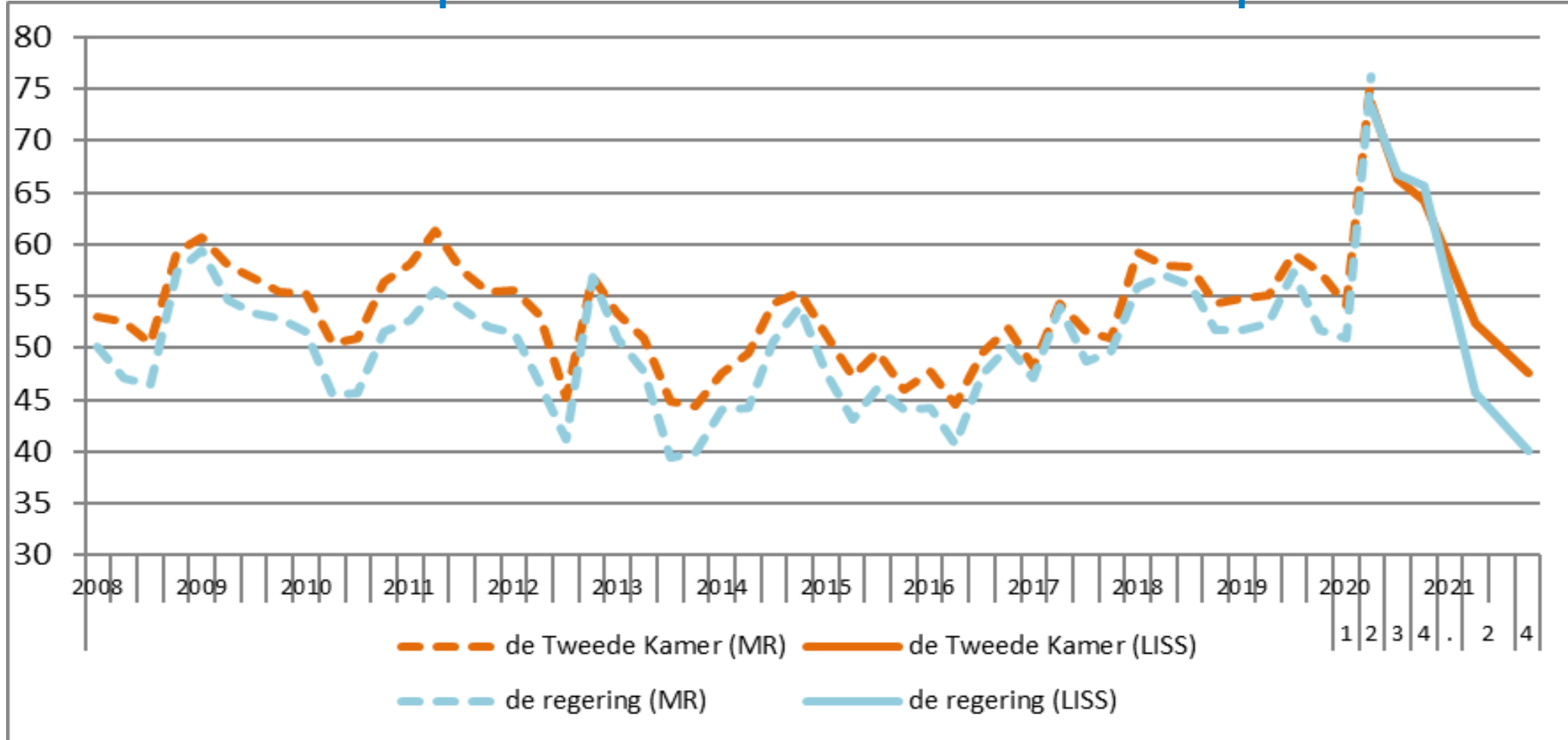
fysieke omgeving
sociale omgeving
voorzieningen

duidelijke regels
aansporen
handhaven

SCP: Uitgelicht recente discussies rondom vertrouwen en polarisatie: vertrouwen opnieuw dalend

Bron: Continue Onderzoek Burgerperspectieven 2021|4 – verwacht eind december

Uitgelicht: recente discussies rondom polarisatie

Nederland geen tweekamp: grote variëteit in meningen

	20 2	20 4	21 2	21 4
volksgezondheid beter beschermen (0-4)	35	52	35	38
zoals het nu is	46	27	35	31
vrijheid beter beschermen (6-10)	19	22	30	31

Bron: Continue Onderzoek Burgerperspectieven 2021|4 – verwacht eind december

De sociaal maatschappelijke vraagstukken die in Nederland bestaan zijn door corona verergerd

Wat zien we?

Bestaande problemen zijn niet weg in tijden van crisis. De zwaarst getroffen groepen zijn vaak degenen die al kwetsbaar waren.

Wat kan anders? (1)

- Redeneer vanuit mensen en hou rekening met de situatie waar zij in zitten.
- Praat met burgers; middengroep is vaak genuanceerd is laat zich niet altijd horen
- Bereik alle groepen in de samenleving (ook de groepen waar te weinig zicht op is)

Wat kan anders? (vervolg)

- Niet alleen financiële maar ook maatschappelijke steunpakketten gericht op structurele problemen
- met tijdelijke investeringen worden grote problemen vooruit geschoven
- Investeer in preventie en out-reachend werken
- Stuur niet op vertrouwen (maar wees een betrouwbare overheid).
- Waak voor stigmatisering en verscherpen van tegenstellingen: Nederland is geen tweekamp

Dit is een meervoudige crisis; benut alle kennis en wees duidelijk welke belangen tegen elkaar worden gewogen en hoe die weging uitvalt in de besluitvorming

Wat zien we?

- Epidemiologisch advies krijgt grootste gewicht in besluitvorming. De maatschappelijke effecten van de crisis en de getroffen maatregelen zijn echter enorm. Toch wordt op die terreinen vooral achteraf gereflecteerd en te weinig geanticipeerd.
- Alleen top down maatregelen opleggen werkt niet bij een langdurige crisis (collectieve actie dilemma).

Wat kan anders? (1)

- Rust en reflectie in besluitvorming
- Hanteer een (midden) lange termijn perspectief (niet twee à drie weken)
- Stel de juiste vragen. Niet moeten scholen open of dicht, maar hoe houden we scholen verantwoord open? Niet hoe zorgen we dat maatregelen worden nageleefd, maar hoe zorgen we dat mensen de noodzaak van gedragsaanpassingen zo ervaren?

Wat kan anders? (vervolg)

- Besluiten en beleid moeten altijd uitlegbaar en zoveel mogelijk voorspelbaar zijn.
- Wees transparant over de afwegingen die zijn gemaakt, maak helder welke informatie is benut en communiceer daar duidelijk en eenduidig over (= niet alleen notulen openbaar maken)
- Breng balans rolverdeling overheid, bedrijven en burgers terug. Niet alles hoeft en kan door de overheid worden opgelost, zeker niet met dominante focus op handhaving. De samenleving is geen uitvoerder van beleid.
- *Agency* is belangrijk voor draagvlak: mensen willen zich gehoord voelen en serieus genomen worden. Zorg voor eigenaarschap.

Bedankt voor
uw aandacht!

 @SCPonderzoek

Achtergrond informatie: maatschappelijke beeld

Ruim voor de coronacrisis lagen er grote opgaven in de samenleving:

Toename van ongelijkheden tussen groepen

Grote verschillen in zelfredzaamheid van burgers

Met gevolgen voor kwaliteit van leven en kansen individuele burgers...

... en de samenleving: vertrouwen in instituties, elkaar en de toekomst

Impact coronacrisis:

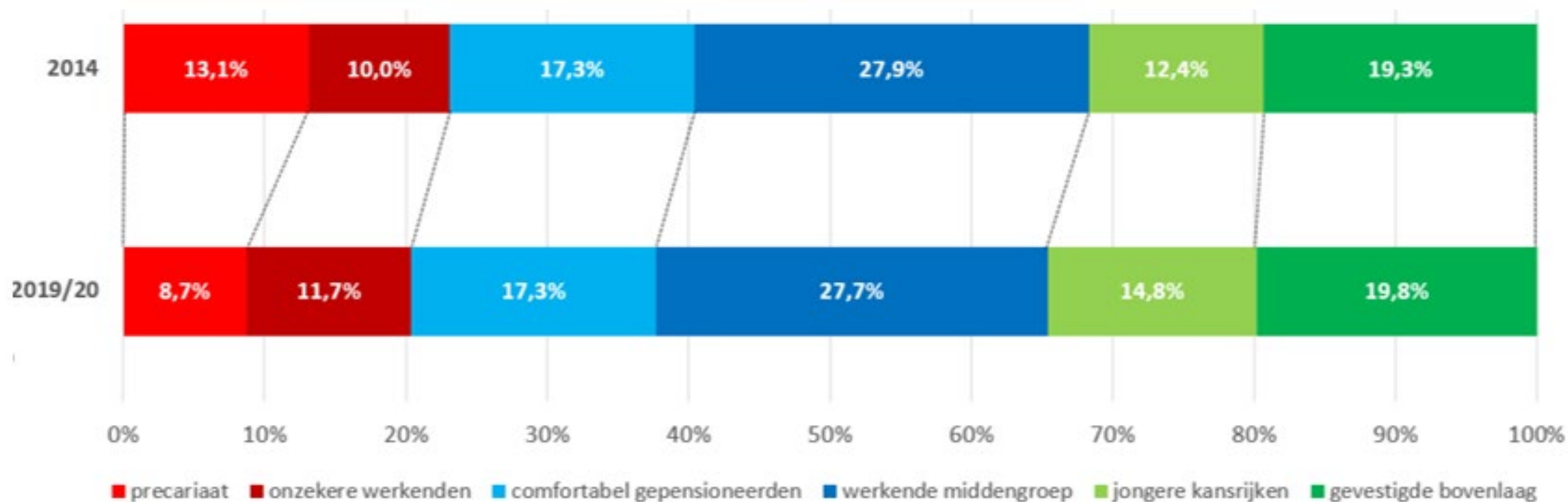
De coronacrisis heeft bestaande problemen bij kwetsbare groepen verdiept en tot nieuwe kwetsbare groepen geleid

Impact coronacrisis: op welbevinden en vertrouwen van burgers

en o.a. op arbeidsmarkt, onderwijs en sociaal domein

Sociale groepen in Nederland pre-corona (1)

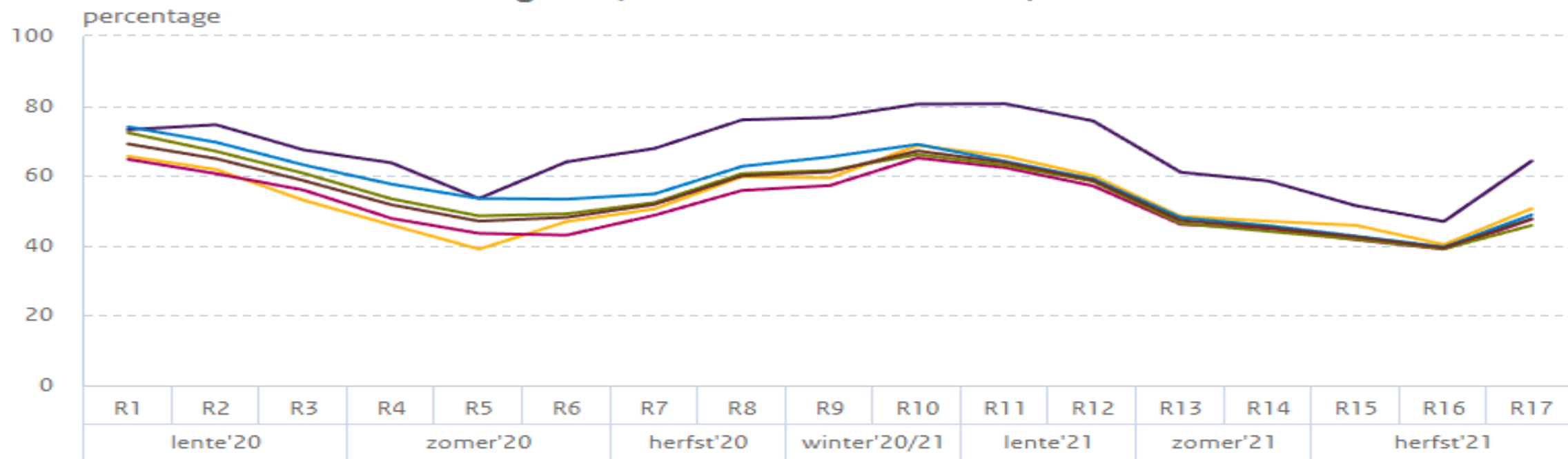

Bron: Hoff et al. (2021) *Vershil in Nederland 2014-2020: Zes sociale klassen, en hun visies op samenleving en politiek*

Verandering in eenzaamheid naar leeftijd

Enigszins /sterk eenzaam; Ronde 1 t/m 17

✓ 16-24

✓ 25-39

✓ 40-54

✓ 55-69

✓ 70+

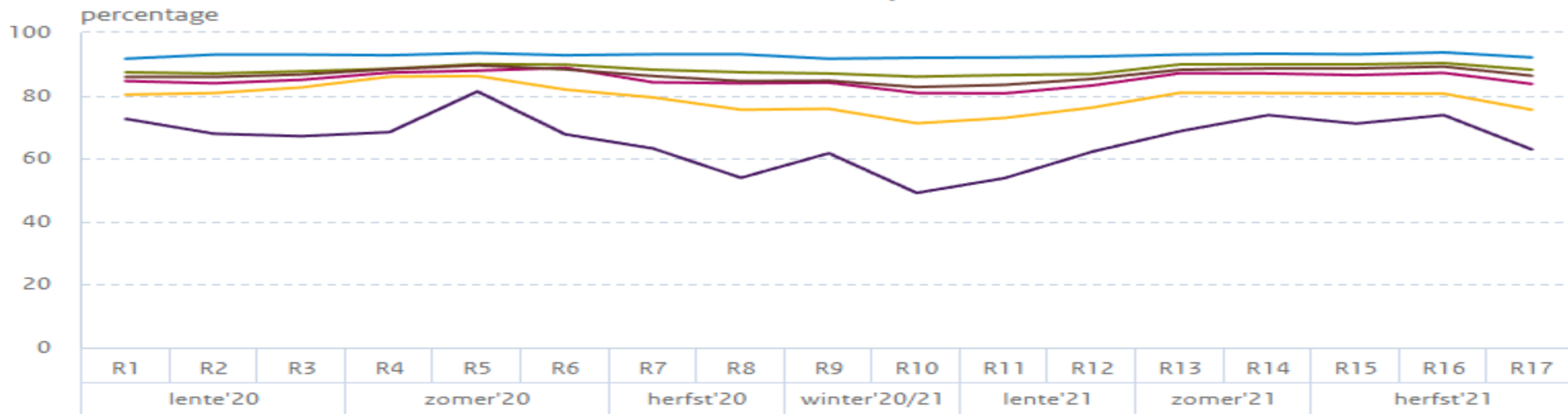
✓ Totaal

Verandering psychische gezondheid naar leeftijd

Gezond; Ronde 1 t/m 17

✓ — 16-24
✓ — 70+

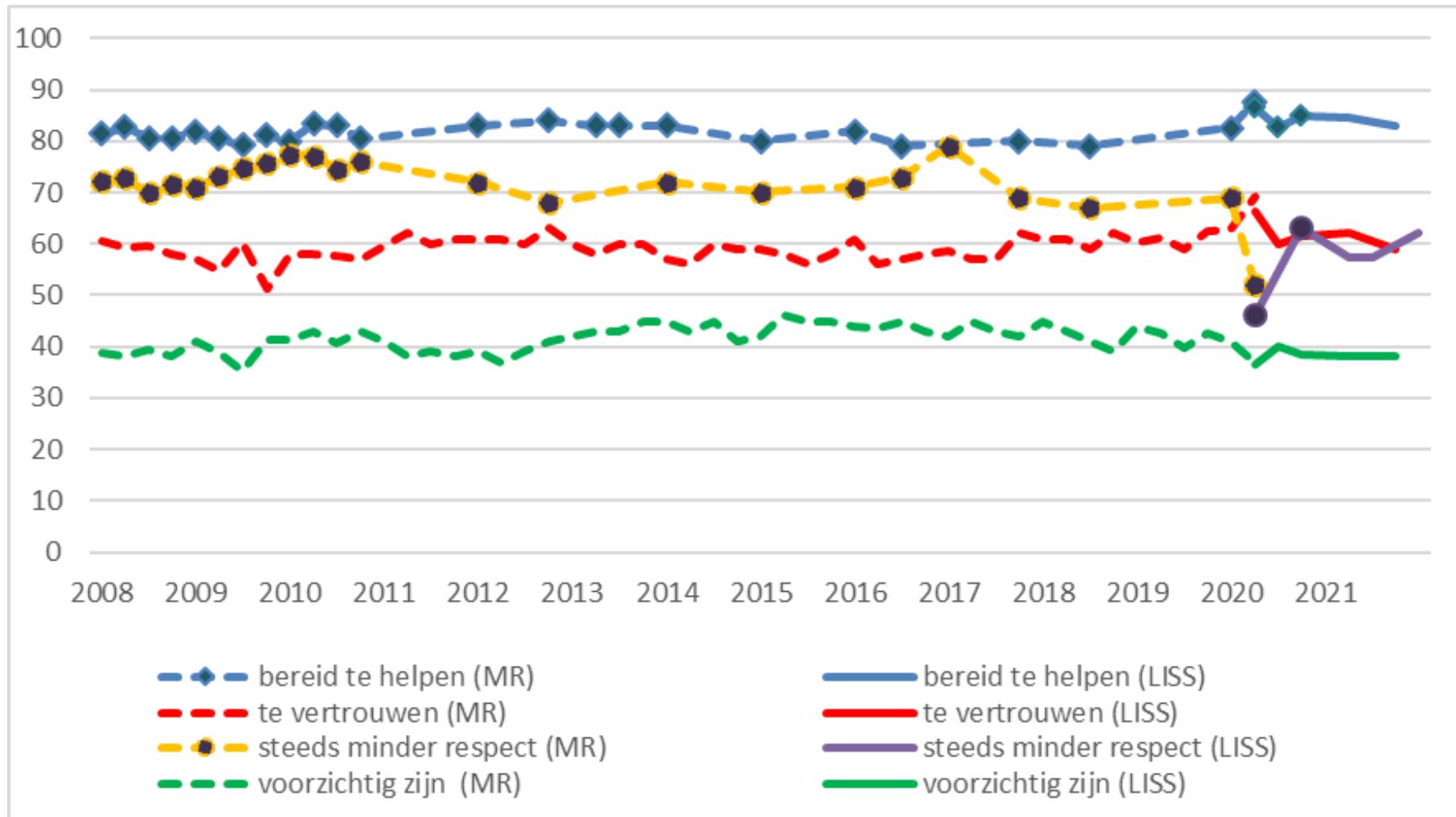
✓ — 25-39
✓ — Totaal

✓ — 40-54

✓ — 55-69

Sociaal vertrouwen is stabiel

Bron: Continue Onderzoek Burgerperspectieven 2021|4 – verwacht eind december

Nederland geen tweekamp: grote variëteit in meningen (2)

Bron: Continue Onderzoek Burgerperspectieven 2021 | 4 – verwacht eind december

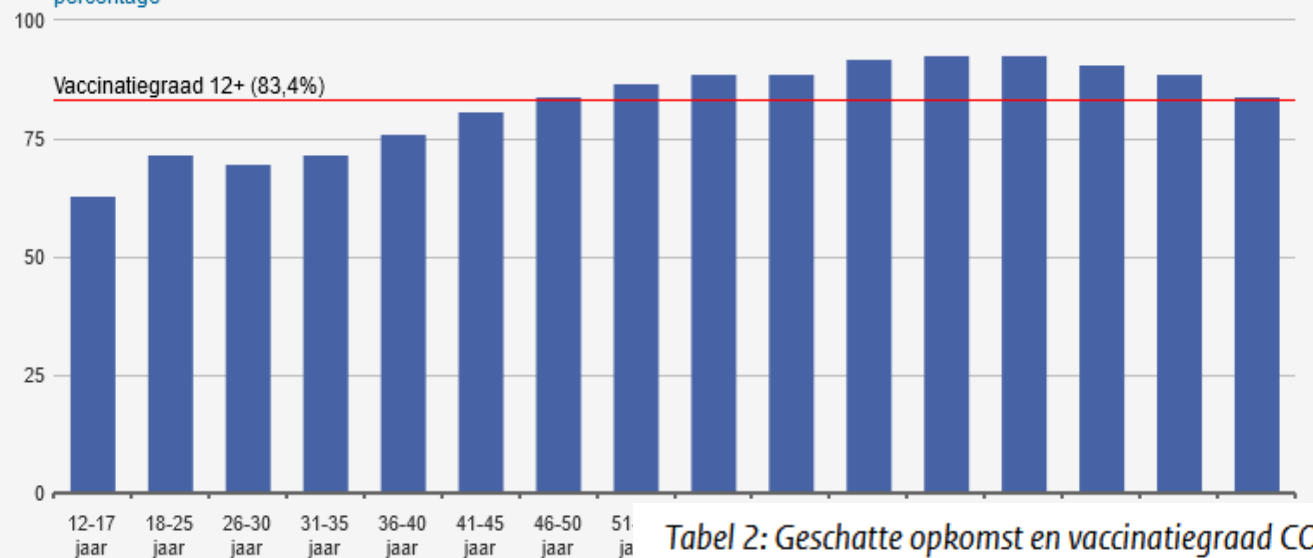

Vaccinatiestatus

Vaccinatiegraad per leeftijdsklasse

Stand op 28 november 2021

percentage

Tabel 2: Geschatte opkomst en vaccinatiegraad COVID-19-vaccinatie, week 1 t/m week 48, 2021¹⁻⁶

Leeftijdsgroep	Geboortejaren	Opkomst	Vaccinatiegraad
12 en ouder	2009 en eerder	87,0%	83,7%
18 en ouder	2003 en eerder	88,8%	85,5%

Redenen om recent te laten vaccineren

	redenen recent vaccineren (helemaal) niet van toepassing	(helemaal) wel van toepassing
Reden wel vaccineren: Ik wilde mensen in mijn omgeving beschermen tegen corona	16,4	73,4
Reden wel vaccineren: Ik wilde mezelf beschermen tegen corona	18,1	71,8
Reden wel vaccineren: Ik wilde bijdragen aan het bestrijden van de coronacrisis	17,7	69,4
Om een coronatoegangsbewijs te krijgen	43,6	43,0
Reden wel vaccineren: Ik voelde me onder druk gezet om me te laten vaccineren	64,6	28,0
Reden wel vaccineren: Ik kon nu zonder afspraak terecht voor een vaccinatie	70,4	18,2
Reden wel vaccineren: Iemand heeft me goede informatie gegeven over vaccinatie	60,6	15,6
Mijn vrienden en familie wilden graag dat ik me liet vaccineren	70,0	14,1

Redenen niet vaccineren

redenen niet vaccineren	(helemaal) niet van toepassing	(helemaal) wel van toepassing
Ik voel me onder druk gezet om me te laten vaccineren	7,4	87,5
Ik maak me zorgen over mogelijke langetermijneffecten van de vaccinatie	5,9	87,1
Ik heb vertrouwen in mijn eigen immuunsysteem of goede gezondheid	5,9	84,0
Ik heb geen vertrouwen in de motieven van de overheid wat betreft vaccinatie	8,3	77,0
Ik denk dat het vaccin onvoldoende werkt tegen corona	10,5	72,0
Ik denk dat vaccinatie schadelijk kan zijn voor mijn vruchtbaarheid	58,1	26,4
Weinig van mijn vrienden en familie laten zich vaccineren	46,3	19,7
Ik denk dat vaccinatie schadelijk kan zijn tijdens mijn zwangerschap	71,6	17,9
Ik denk dat mijn gezondheid te kwetsbaar is om mij te laten vaccineren	74,3	15,1
Ik heb geen uitnodiging gehad om mij te laten vaccineren	92,2	6,4
Ik denk dat ik geld moet betalen om mij te laten vaccineren	98,2	1,1

In welke situatie toch vaccineren

- Als alle **'testfasen'** van huidige vaccin zijn **doorlopen/** , bijwerkingen of langetermijneffecten duidelijk ('ik wacht nog af').
- Als het vaccin **langdurig bescherming blijkt** te bieden tegen het virus.
- Als de **dreiging** van het **virus** oploopt ('nieuwe variant zieker').
- Als de **werking** van het vaccin wordt **verbeterd** ('als er nul bijwerking zijn' 'als het 100% effectief is').
- Als er een **'traditioneel' eiwit of proteïne vaccin** wordt ontwikkeld.
- Als beleid, wat als **vrijheidsbeperking** wordt ervaren door mensen die niet zijn gevaccineerd, (**verder**) **wordt doorgevoerd** (zoals 2G of vaccinatieplicht).
- Als de **gezondheidssituatie** van de deelnemer zou veranderen (ouder worden, in risicogroep of 'kinderen gekregen').
- Als **vertrouwen** in **de overheid en instituten** hersteld ('als ze verantwoordelijkheid nemen')
- Als **'de druk eraf is'** en keuzevrijheid hiermee terugkeert.

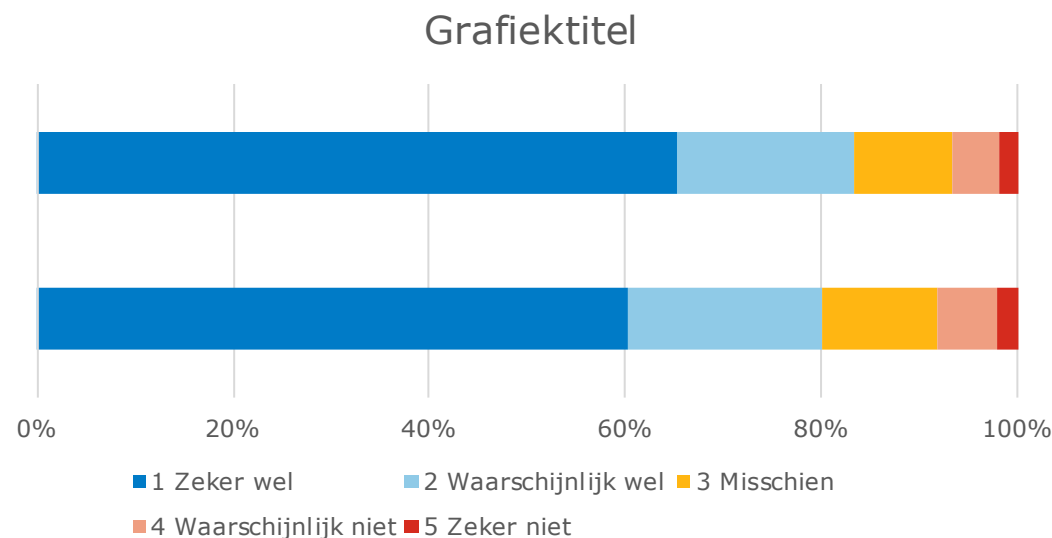

Bereidheid booster

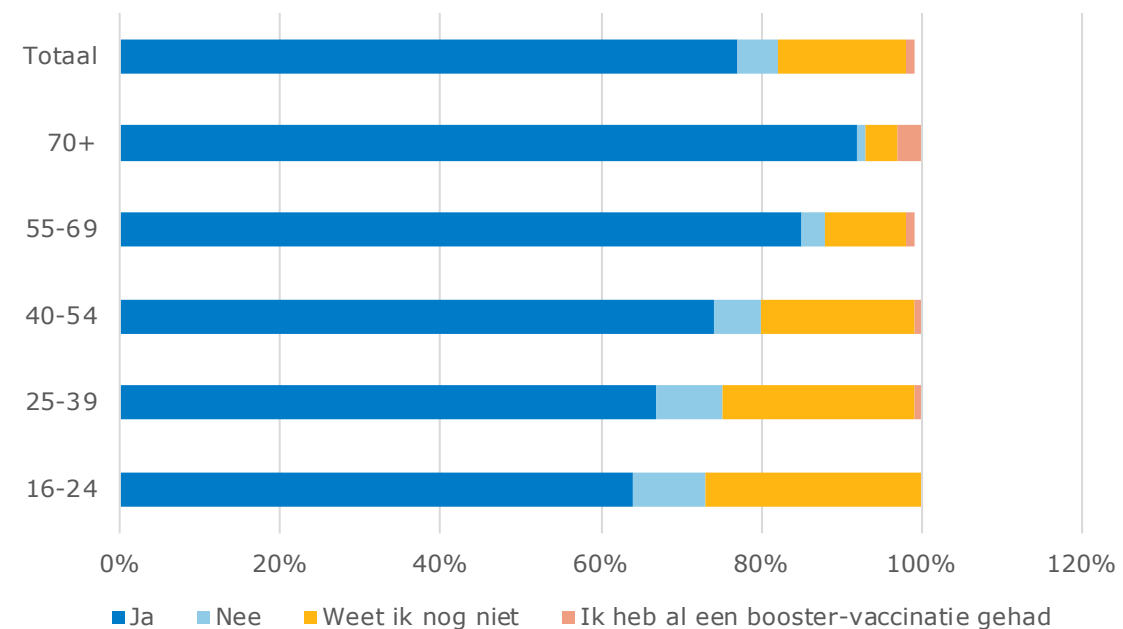
Stel dat de Gezondheidsraad adviseert aan iedereen die al is gevaccineerd om een boostervaccin te halen. Zou u dit dan doen? (trenddata)

26 okt t/m 1 nov

5 t/m 11 oktober

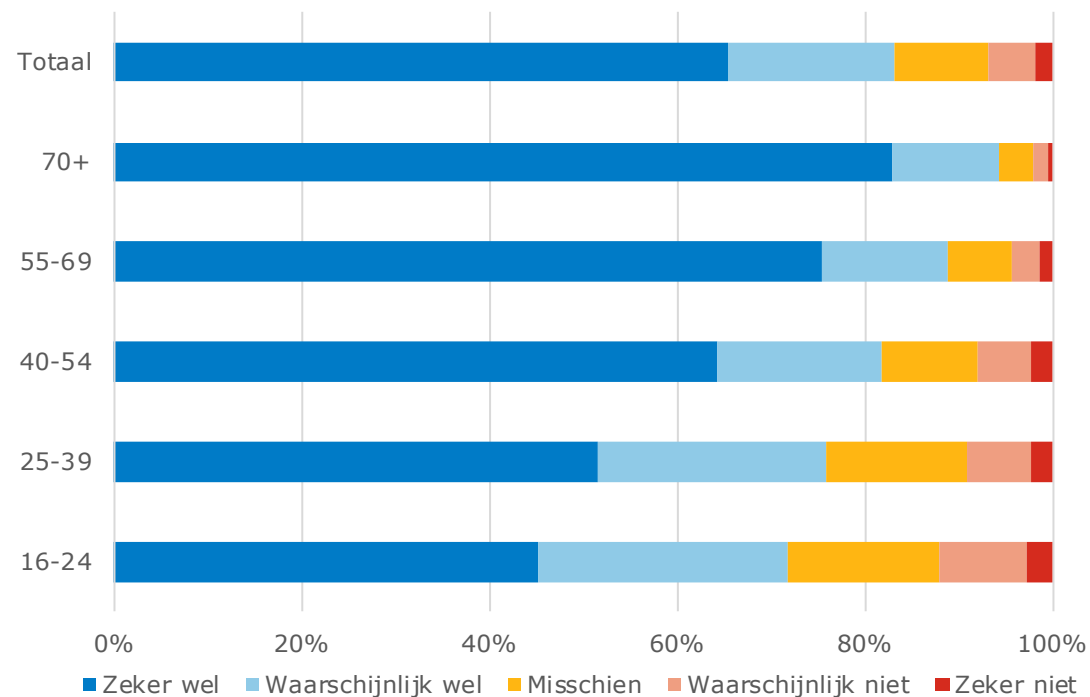
16 november t/m 22 november

Bereidheid booster, naar leeftijd

(16 november t/m 22 november)

Redenen om booster wel te nemen

(op basis van interviews)

- bescherming tegen het coronavirus
 - de effectiviteit van eerder genomen vaccins daalt,
 - het boostervaccin zorgt voor dalende besmettingscijfers,
 - de kans kleiner wordt dat je in het ziekenhuis terechtkomt
 - het boostervaccin helpt om uit de pandemie te komen
-
- boostervaccin geeft zelfvertrouwen en zekerheid
 - het werkt en is veilig
 - is nodig om een QR-code te kunnen krijgen in de toekomst

Redenen om geen booster te nemen of twijfel

(op basis van interviews)

Geen booster

- niet gevaccineerd te zijn en dus ook geen boosterprik te nemen
- bang voor de langetermijneffecten
- voelt zich gedwongen om zich te laten vaccineren
- onnodig vindt dat gezonde mensen zich laten vaccineren

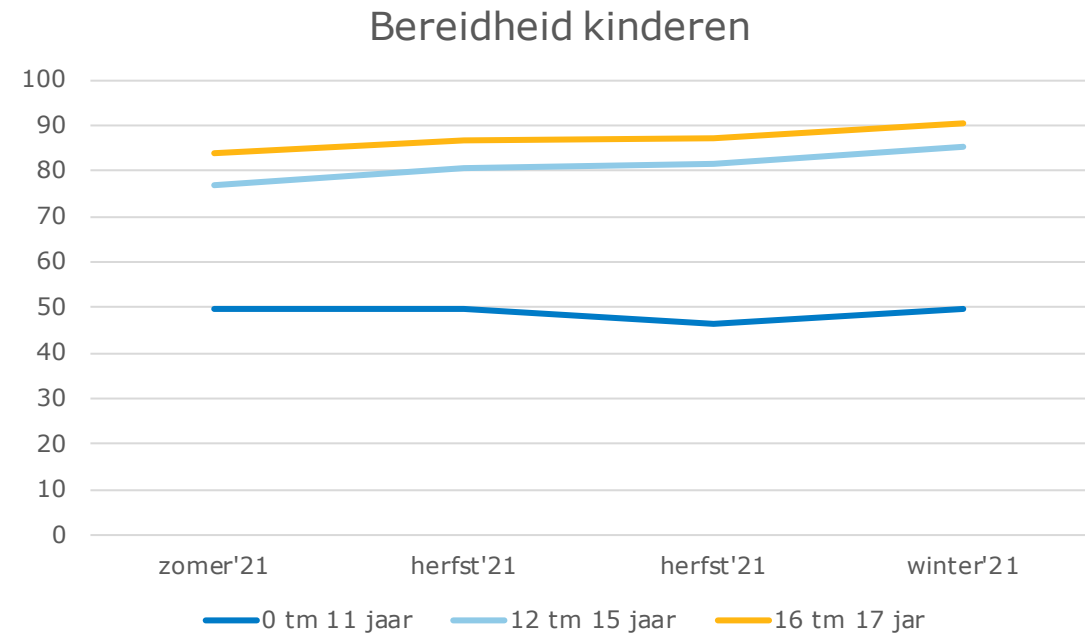
Twijfel booster

- beter als de boosterprikken gebruikt worden voor derdewereldlanden

Vaccinatiebereidheid van ouders (t.a.v. kinderen)

vaccinatiebereidheid kinderen trend	0 tm 11 jaar	12 tm 15 jaar	16 tm 17 jar
zomer'21	49,5	76,7	84,1
herfst'21:R16	49,7	80,5	86,8
herfst'21	46,2	81,4	87,2
winter'21	49,8	85,4	90,4

Ervaren risico besmetting kind

